

Šta je (bio) spomenik?

Odnos kulture prema spomenicima recipročan je njenom stavu spram prošlosti – ova relacija predstavlja tautološko polazište velikog broja pokušaja da se razume značaj koji sećanje na minulo zauzima u aktuelnim režimima kolektivnih i političkih samoopisa. Ako kroz načine konstruisanja istorijskih narativa stičemo uvid u artikulaciju savremenosti, postaje jasno da je današnja nestabilna, neizvesna i nemoćna pozicija kulture i društva posledica nemogućnosti da se poruke i pouke iz prošlosti odrede i izvedu u aktuelnim okolnostima. Ovo nikako ne znači da je nepovoljno to što smo napustili herojske, pobedonosne narative prošlosti koji su, utelovljeni kroz postojeće skulptoralno-arhitektonske predstave, oblikovali javne prostore, iznova oživljavajući slavne istorijske epizode kao tačke oslonca zamišljenog kolektivnog identiteta. Stanje u kome danas gradimo odnose spram minulog nije mesto romantičarskog eskapizma, već prostor nelagodnog prisustva prošlosti, iskustva i sećanja sa kojima, čini se, ne uspevamo da izađemo na kraj. Kakve spomenike onda trebamo danas?

Rimski slavoluk, shvaćen kao jedna od prvih slika direktnog i posrednog prevođenja događaja u (epsku) istoriju i neupitnu memoriju, ovde je izveden kao otvorena struktura, lišena svake ornamentalne i monumentalne pretenzije, sa namerom da preispita performativni i participativni potencijal spomenika. Svedena prostorna organizacija i isticanje objektivnosti nasuprot simbolično-didaktičkom kvalitetu memorijalne arhitekture ukida reprezentacijski, pasivni model recepcije i teži da aktivno uključi telo posmatrača u nagovešteni događaj koji ne zadaje unapred određenu ulogu, već refleksiju nad opaženim prepušta njegovom iskustvenom senzibilitetu. Promena sa očekivane na nefiksiranu pojavnost materijalizovane prošlosti inicira pitanje o održivosti nasleđenih glorifikujućih istorijskih narativa i, što je u vezi sa početnim pitanjem važnije, upućuje na ponovno razmatranje osnova na kojima gradimo svoju poziciju u prepletanju prošlosti i sadašnjosti.

Ako je spomenik bio sigurno mesto istorijskog prisustva u vremenu, da li ga danas možemo zamisliti kao prostor delovanja u aktuelnim tokovima?

Ana Bogdanović